

Krajnska Slovenija.

Zložil Juri Grabrijan leta 1823.

Pomagaj Večni in Dobrotni
 Popisat' jezik mi sirotni,
 Ki mater 'má, — je ne pozná,
 In brž, ko uma kaj dobiva,
 Ga precej ptuji duh zaliva,
 In ptuji veter mu pihljá;
 Ne more v svojem se ozreti,
 Oči ne more v svoje vpreti,
 Povsod le ptujšnja mu igra.

Glej! vse počutke mu zatira,
 Želje otročje mu podira,
 Ki jih od matere dobí.
 Prečudno vadi ga črtiti,
 Dobrote njene pozabiti,
 Za ktere dost še vedil ni,
 Pa njene šege zaničvati,
 In smešne druge posnemvati
 Rojakom trobi dní, noči!

Če revni stan ta preišlujem,
 Skrivaj pri sebi sam zdihujem,
 Od žalosti že vès kopním.
 Al' ni od črta taka sila?
 Al' ni nature spreobrnila? —
 Divjakom take ne želím!
 Človeka sili zatajiti
 Nagóne srčne, in storiti,
 Kar je nasprot počutkom vsim.

In ta nesreča je zadela,
 Ter zlobno tretí je začela,
 Slovenja! oj! tvoj slavni ród!
 Že zbirajo se vse nadloge,
 Šem klatijo se v naše kroge;
 Ne bom že pravil: kdaj? odkod?
 Zadost, da pravim: Ni ga kóta —!
 Povsod je huda kužna zmota
 Že praznovala letni god!

Preblažen je, kdor tam stanuje,
 Kjer se jezika slava čuje,
 Tam, kjer mu venci še cvetó,
 Kjer ni potreba glave tréti,
 In ptujega poprej uméti,
 Še preden svoj'ga kaj vedó.
 Al' jez sem zgubil svoje leta
 Do zdanj'ga časa od detéta,
 Z jeziki ptujmi z vso skrbjó.

Že ko se družih naveličal
 Šem, nepotrebni se prepričal,
 Slovenja! komaj te spoznam.
 Veliko je rojakov takih,
 Ki niso zadnji v drugih vsakih,
 In tebe vendar jih je sram!
 Ne smem rojaka imenovati,
 Kdor tebe noče prav spoznati.
 Če drugi noče, hočem sam:

Slovenja! tebi v čast živeti,
 Spodobno hvalo tebi péti.
 Častiti tebe vsaki čas.
 Tud' sester tvojih rad ne zabim,
 Prijazno jih na pomoč vabim,
 Posebno ki so bliže nas,
 Jih ljubim, ker po njih spoznavam,
 V njih zakladih poiskavam
 Jezika star'ga prav' obraz.

Naj drugim druga reč dopade,
 Nevredni naj časti sí krade.
 Bogastva skopnik naj želí.
 Časti naj grške kdo pisarje,
 In lepih znajdkov vse zidarje,
 Njih rod bogovski naj stori!
 Latinski jezik naj si hvali,
 Naj bo v resnici, naj bo v šali,
 On, komur se najboljši zdí!

Naj drugi slavo sebi snuje,
 Če matern' jezik zaničuje,
 Od drugih več, kot svoj'ga vé;

Francoza, Nemca ino Laha,
 Angleža Krajnci že od straha
 Zavolj jezika naj časté.
 Jezikov ptujih vse lastnosti
 Njih lepih misel visokosti
 Nevredni svoj'ga naj slavé!

Naj bo škriconov in pisarčkov,
 In več neumnih takih jančkov
 Jeziček nagel še takó,
 S katerim jezik svoj teptajo,
 In zaničvanje mu ragljajo,
 Opravljati ga dost vedó.
 Da Krajna jih je porodila,
 Nevredne s kruhom odhranila,
 Naj malopridne — sram jih bo!

Ne pravim s'cer, da ni noben'ga
 V otrocih tvojih dost pošten'ga,
 Ki tebe, Mati, prav pozná;
 Z veseljem smem ti še povedat',
 Sinov da tvojih ni pregledat',
 Po katerih tvoja čast miglja;
 Lepé že luči, kot danice
 Vedrijo nam že tvoje lice,
 Svetlost da slave te obdá.

Že mal' je v tebi ptuj'ga sneta,
 Slovenskega si polna cvéta,
 Te sester sram ne more bit'.
 Pa kaj pomaga? — kdo verjame?
 Resnica će se prav uzame,
 Je cvét; al' sád je še zakrit.
 U novem stanu, stan' lepoti
 Tiči v možganov še tamnoti
 Obraz ponovljen tvoj zavít.

Kaj, ako skopnik dnar nabira,
 V železne škrinje ga zapira,
 Komú se kaj pomaga s tem?
 Molčati moram, če me vpraša
 Slovenski zaanec: „Kaj odlašá
 Slovenja skazat' se ljudém?
 Učeni jo preradi imajo,
 Ljudem je, pravim, še ne dajo,
 Bahajo ž njo, to dobro vé.

Ah! zdaj se vendar enkrat skaži!
 Sirote svoje potolaži!
 Že dōba bo, — se meni zdí.
 Glej! dokler si, Slovenja, spala,
 Nemarno potlej še dremala,
 Se čudo pri sestrah godí.
 Poprašam Rusa: „Kaj imate?
 Polnočni vi! vsi kaj veljate?
 Al' tudi vaša Vila spi?“

„Neumnež“, pravi, „al se mešaš?
 Al' že v slabosti uma pešaš?
 Nam knjige naše prav slové.“ —
 Srbljana že ne bom poprašal,
 Z odgovorom ne bo odlašal,
 Nasitil bo mi vse željé:
 Vsih učnost bo bukve kazal,
 Ki jih je z branjem že zamazal,
 Poreče: „Kaj pa vi možjé?“

„Jeziku naš' mu ni ga para,
 Za druž'ga potlej kdo kaj mara?
 Za pesmi ni ga bolj'ga več:
 Spricuje gōra, log, dolina,
 Zelena vsaka to ledina,
 Srbljana vsaki vojni meč.“
 Tam strašne vojne se pojéjo,
 Vojsakom pesmi slavne tkéjo
 V domači šegi prav všeč.

Hrvat še pravi, da ni zadni,
 Da ni pospaval v senci hladni,
 Da ni tako nemaren bil,
 Da zgodaj že se je ozíral,
 Besede svoje v bukve zbiral,
 Bukvarnice skrbno polnil.

Še prašam Čeha, Dalmatinca,
 Pri njih rastó predobre vinca,
 Da b' se jeziku venci ne vil.

Slovenja! kje s' takrat medlela?
 Je stara mati te zakléla?
 Da t' rod nikolj nesmé slovét'?
 Al' od nature si tak lena,
 Hudó tak mrzla in ledena,
 S teboj da ni b'lo nič začét?
 Že davno so te zapustile
 Slavenske druge pridne Vile,
 Slovijo že po celem svet!

Ko pozno si se predramila,
 Ošabnost te je omamila;
 Si mislila storit' na mah,
 Vse kar poprej si zamudila,
 Koljkanj starine pozabila.
 Če prav premislím, me je strah!
 V tamoti grdi si tičala.
 Doma čó rudo zaničvala,
 Otresala zlató si v prah.

Prenaglo si obračat' jela,
 Poslušat' sester nisi htela,
 Pa star'ga več b'lo najti ni.
 Kaj družga b'lo je zdaj storiti,
 Besede móglá si nam liti,
 Noben' mu znane, kot se zdí. —
 Al' nagla hitrost ne pomaga,
 Prehitro z dobrim se ne zлага,
 Ošabnost malo tud stori.

Si mislila, da je storjeno,
 Kar dolgo b'lo je zamujeno,
 Če le besed zadosti bo.
 Pa glej! so jeli godrnjati,
 In proti tebi ustajati,
 Opravljat' te zadost grdó,
 Ki starega se raj' držijo,
 Novine take ne trpijo,
 Od tebe slišat ne dadó!

Poprav'la da bi svoje zmote,
 Spreobrnila vse si kote,
 Le kter bi lék tú boljši bil.
 Ničemernost si zdaj spoznala,
 Pomoči pri sestrah iskala,
 Studenec poln besednih žil!
 Al' kaj pomaga? — Roj neznancov:
 „To jezik naših starih Krajncov
 Nikoli ni!“ — je grozno vpil.

„Bo mar pečal se kdo s hrvaškím?
 Nikoli! vselej raje s laškím;
 Kaj nam potreba je tegá?“
 Das' ravno še ne vé Gorenec,
 Kaj večkrat pravi prost Dolenc;
 In vendar — Krajncá sta obá,
 Meščan gorjancu naj kaj pravi,
 Tud' Nemca zraven naj postavi —
 Bo vsak razumel — pol blodá!

Zatoraj naj se povzdiguje,
 Jezike svoje naj steguje
 Mrčesa ptuj'ga voljni roj.
 Al' stanovitna ti le bodi!
 Srčnost — Slovenja! — naj te vodi.
 Premagaj njih jezika boj.
 Prijazno skaži jim dobroto,
 Ne pelji jih u drugo zmoto, —
 In vse podalo bo se koj.

Takrat se bomo veselili,
 Na zdravje tebi vince pili,
 Pa tudi kaj zapeli vmes.
 Roke prijazno podajali,
 In brate vse nas imenvali,
 Tačas vsi bomo čez in čez;
 Ne bo nikdó debelo gledal,
 Če prav slovensko bom povedal:
 Pomozi Bog, da to bo res!!

*) V „besedi“ Ipavski čitana, kakor je bilo v poslednjem listu rečeno.